

Remissvar från Fagersta kommun angående SOU 2026:20 "Belägg för broms?" (Fi2026/00577)

Fagersta kommun har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet och avstyrker förslagen.

Inskränkning av beskattningsrätten och det kommunala självstyret

Kommunernas beskattningsrätt är grundlagsskyddad (14 kap. 4 § RF) och utgör en central del av den kommunala självstyrelsen, som i sin tur är en av grundvalarna för den svenska demokratin (1 kap. 1 § RF). Proportionalitetsprincipen i 14 kap. 3 § RF kräver att en inskränkning inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till sitt ändamål. Utredningen konstaterar själv att problembilden inte är entydig då medelskattesatsen i kommunerna har varit i stort sett oförändrad i 25 år. När behovet är så oklart ifrågasätter vi starkt att proportionalitetskravet är uppfyllt. En skattebromsavgift innebär i praktiken att staten ekonomiskt bestraffar demokratiskt fattade fullmäktigebeslut om att höja skatten för att upprätthålla lagstadgad välfärd. Sverige har dessutom ratificerat Europarådets konvention om kommunal självstyrelse, vars artikel 9 slår fast kommunernas rätt till egna ekonomiska resurser och lokala skatter.

Svagt evidensunderlag och risk för motsägelsefulla effekter

Utredningen medger att det är svårt att dra säkra slutsatser om effekterna av en skattebroms. Erfarenheterna från Danmarks långsiktiga system visar att effekten avtar över tid. Den svenska skattebroms som tillämpades 1997-1999 kombinerades med ökade statsbidrag, vilket gör det svårt att isolera bromsen som enskild faktor. Utredningen lyfter dessutom fram en påtaglig risk. Kommuner som av nödvändighet måste höja skatten kan tvingas höja ännu mer för att kompensera för avgiften. Förslaget riskerar därmed att särskilt drabba de kommuner som redan har de svåraste ekonomiska förutsättningarna.

Återhållsamheten finns redan, ytterligare krav saknar proportionalitet

Utredningen föreslår även krav på effektivitetsmål, planer för skattesatsnivån och motiveringsskyldighet vid skattehöjningar. Kommunen ifrågasätter behovet. Utredningens egen statistik visar att skattehöjningar i kommunerna är sällsynta och att en av åtta kommuner inte ändrat skattesats på 25 år. Denna återhållsamhet har upprätthållits trots hög inflation, kraftigt ökat kostnadstryck och statsbidrag som inte värdesäkras. Att lägga på ytterligare administrativa krav och lagreglering framstår som en lösning på ett problem som i praktiken inte föreligger, och utgör en inskränkning av självstyret som inte är proportionerlig.

Särskilda konsekvenser för små kommuner

För kommuner som Fagersta, med begränsad skattekraft och stort beroende av utjämningsystemet, är beskattningsrätten ett av få verktyg för att hantera oförutsedda kostnadsökningar. Att införa ekonomiska sanktioner vid skattehöjningar förstärker den redan befintliga obalansen. Utredningen konstaterar själv att staten tar ett större ansvar för kommunernas finansiering ju mer den begränsar beskattningsfriheten, men detta ansvar konkretiseras inte.

Sammanfattning

Kommunen avstyrker samtliga förslag i betänkandet. Inskränkningen av den grundlagsskyddade beskattningsrätten är inte proportionerlig givet den oklara problembilden, det svaga evidensläget och risken att ekonomiskt utsatta kommuner drabbas hårdast. Den återhållsamhet som kommunerna redan uppvisar, trots ett allt tuffare ekonomiskt läge, visar att ytterligare statlig styrning saknar stöd i verkligheten. Om staten vill se lägre kommunalskatter bör vägen gå genom förbättrade och värdesäkrade finansiella förutsättningar, inte genom att begränsa det demokratiska självstyret.

Yttrandet antaget av kommunstyrelsen i Fagersta 2026-05-05, § 109